

Klimaat vraagt om actie, ook door kerken

De coronacrisis heeft ons in de greep. Verbleken andere problemen daarbij? Schijn bedriegt want het klimaatprobleem is buitengewoon urgent en vraagt om actie door iedereen, ook door kerken. Nederlandse kerken kunnen een voorbeeld nemen aan de Anglican Church in Groot-Brittannië.

Robert Scholma

Eerder dit jaar was er discussie over de taak en verantwoordelijkheid van kerken om eigen initiatieven te nemen in crisissituaties. Oud-buitenlandjournalist van het Nederlands Dagblad (ND), Aad Kamsteeg, had moeite met het besluit van de Duitse *Evangelische Kirche* (EKD) om een boot te kopen om vluchtelingen te redden op de Middellandse Zee. Hij had er nogal wat niet-onbegrijpelijke vragen bij. Wat moet je met die vluchtelingen? En stimuleert de boot niet het verdienmodel van de mensensmokkelaars? Hij zag zo'n initiatief liever bij de achterban van de EKD, zo besloot hij zijn column (ND, 3 februari).

Krachtig signaal

Maar lost dat iets op? Worden de bezwaren en vragen er anders van? Het mooie van dit initiatief is juist dat

de EKD dit namens de brede achterban doet. Dat is een krachtig signaal, naar andere kerken, naar de Duitse en de Europese politiek. Want dat is inderdaad het speelveld.

Wanneer we het aan de achterbannen overlaten, kan het nog wel eens tegenvallen. En niet alleen in Duitsland. Uit onderzoek blijkt dat de Nederlander in Europa het laagst scoort in zorg om het milieu - en dat terwijl wij als eerste onder water komen te staan bij een sterk gestegen zeespiegel. De Nederlandse energie is de minst duurzame van alle EU-landen. Wat doen kerken concreet om mee te helpen de mondiale, Europese en Nederlandse doelen inzake CO₂-uitstoot te bereiken?

We kunnen een voorbeeld nemen aan de *Church of England*, de Anglicaanse Kerk die concreet maatregelen neemt om in 2045 volledig klimaatneutraal te zijn. Sommige voorstellen zijn rigoreus, zoals het niet meer verwarmen van 40.000 kerkgebouwen. Bezoekers krijgen dan verwarmde kussens. Kerkelijke broeders en zusters die in het zuiden van de wereld lijden onder de klimaatcrisis zijn blij met instituties die dit probleem serieus nemen, en snel bewegen om de uitstoot echt te reduceren, zo reageerde *Christian Aid*. Op de betreffende webpagina <https://www.churchofengland.org/environment> staat het klip in klaar in de

woorden van Justin Welby, de aartsbischop van Canterbury: *We believe that responding to climate change is an essential part of our responsibility to safeguard God's creation. Our environmental campaign exists to enable the whole church to address - in faith, practice and mission - the issue of climate change. Reducing the causes of climate change is essential to the life of faith. It is a way to love our neighbour and to steward the gift of creation.*

God liefhebben, de naaste, de schepping. Concreet. Waar nodig met een boot, waar nodig met andere middelen. De Surinaamse bisschop Karel Choennie, afgevaardigde naar de inmiddels beroemde Katholieke Amazonesynode, sprak niet zonder reden over *bekering* in zijn zorgen over het klimaat en de rol van de kerk. 'Dat is een ommekeer in denken, handelen en consumeren' (ND, 25 oktober 2019). In het slotdocument van de synode wordt opgeroepen tot een integrale bekering, op sociaal, cultureel, pastoraal en ecologisch vlak, een oproep voor wereldwijde ecologische bekering. Het concept van de *ecologische zonde* als zonde tegen de schepping werd gedefinieerd als 'een actie tegen of verzuim jegens God, tegen anderen en het milieu, zowel als zonde tegen toekomstige generaties en het verbreken van netwerken van

solidariteit tussen schepselen'. Onlangs bood premier Rutte in een toespraak bij de Nationale Holocaust Herdenking in Amsterdam excuses aan namens de Nederlandse regering voor het handelen van de Nederlandse overheid in de Tweede Wereldoorlog. Hij bood excuses aan 'voor het overheidshandelen van toen, nu de laatste overlevenden nog onder ons zijn'. Volgens Rutte is de Nederlandse

vóór 2020 met 25 procent te reduceren opzichte van 1990. Nu ik dit schrijf lijkt het erop dat de Staat daar, ondanks de coronacrisis, toch wat aan gaat doen, al besloot het kabinet eind maart het besluit om te voldoen aan het Urgenda-vonnis uit te stellen. Er zullen vermoedelijk kolencentrales worden afgeschaald en wellicht worden gesloten, dit jaar nog. En ongetwijfeld helpt de coronacrisis

'Naast de Staat, de politiek en de bedrijven zijn de kerken aan zet'

regering in de oorlog tekortgeschoten als 'hoeder van recht en veiligheid'. Willen we, waar het gaat om de klimaatcrisis, wachten op zo'n moment? In 2045, 75 jaar na Francis Schaeffers boek *Milieuvervuiling en de dood van de mens*, excuses aanbieden voor wat wij als staat, als christenen en als kerken wel degelijk hebben geweten, maar in de praktijk veelal hebben genegeerd? Hoe liefdevol en solidair zijn we? Hoe verantwoordelijk? Wat doen we met het (voor)zorgprincipe?

Urgenda-vonnis

Dat (voor)zorgprincipe speelt een kernrol in de Urgenda-zaak. Op 20 december 2019 deed de Hoge Raad haar finale uitspraak in de Klimaatzaak van Urgenda tegen de Nederlandse Staat. De overheid moet in 2020 25 procent minder broeikasgassen uitstoten dan in 1990. Ook de hoogste rechter oordeelt dat klimaatverandering een grote bedreiging vormt en dat de Staat een zorgplicht heeft om zo snel mogelijk de Nederlandse emissies te verlagen. Een reductie van minder dan 25 procent in 2020 is in strijd met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

De rechtbank oordeelde op 24 juni 2015 al dat de Staat de verplichting heeft de uitstoot van broeikasgassen

bij het bereiken van de verplichte doelstelling voor eind 2020. Maar ook hier geldt: waar zijn de concrete, structurele plannen van de Nederlandse kerken en christelijke organisaties voor hun CO₂-reductie? Met één Scheppingszondag, één Michazondag en één warme-truien(zon)dag per jaar komen we er niet, ondanks driehonderd groene kerken.

Zorgplicht

In deze tijd van coronacrisis voelen we overal onze zorgplicht. We doen er alles aan om te voorkomen dat mensen besmet raken en - vooral ouderen en kwetsbaren - overlijden aan de gevolgen van het coronavirus. Waar het gaat om het klimaat zou dat ook zo moeten zijn. Uit urgente zorg voor onze jonge en komende generaties, die massaal slachtoffer zullen worden van de gevolgen van klimaatcrisis, al in deze eeuw. Niet alles kunnen we nog voorkomen, veel wel. Naast de Staat, de politiek en de bedrijven zijn de kerken aan zet. En ieder van ons. Totdat de maatregelen om de klimaatcrisis te beheersen duurzaam, blijvend effect hebben. ●

Robert Scholma woont in Zwolle, is mede-eiser Urgenda tegen de Staat, lid van GroenLinks en kandidaat-bestuurslid van De Linker Wang.

Time-out

Deze keer vond ik het lastig om een column te schrijven. Ga ik het hebben over mijn leven in quarantaine? Of neem ik jullie mee in mijn leven waarin ik zowel programmamaker bij de bibliotheek, huismoeder, juf, oppas, overblijfmoeder en soms ook overspannen echtgenote ben? Een ding weet ik wel. Energie haal in mijn dagelijkse leven, normaal gesproken, uit contact met anderen. Ik ben een magneet en gevoelig voor alle emoties om me heen. Dat is in veel gevallen erg vermoeiend. Maar van menselijk contact krijg ik ook een enorme boost. Ik merk dat wanneer ik een praatje maak met mijn burens - op gepaste afstand - of wanneer ik mijn ouders of vriendinnen zie - op gepaste afstand. Ik ben een mensenmens.

Dus toen ik wist dat ik thuis kwam te zitten met twee kinderen en een buiten-de-deur werkende partner, sloeg de schrik me lichtelijk om mijn hart. En ik heb respect voor alle andere werkende moeders die het maar gewoon doen, maar mij kostte het wel wat radslagen voordat ik de kinderen met taal, rekenen, creatieve opdrachten en de andere vakken in een goed ritme kreeg. 'Jeetje... hoe zat het toch ook al weer met dat voltooid deelwoord'. 'En die zes ... die schrijfje met een hóóg dakje'. Ik heb gemerkt dat ik mezelf behoorlijk wat ezelsbruggetjes heb aangeleerd bij het rekenen die, wanneer ik ze uitleg aan een negenjarige, toch niet meer zo logisch klinken.

Iedere ochtend neem ik me voor om nog vroeger te starten. Maar de tijd haalt me in. Het ontbijt duurt te lang en de mobilisatie vraagt al de helft van mijn batterij. En dan heb ik het nog niet over de keren dat ik in een Teams, Zoom, Whatsapp of Facetime vergadering zit en de kinderen als figuranten op een filmset door mijn beeld lopen. Maar daar wilde ik eigenlijk helemaal niet over schrijven... Ik wil het eigenlijk hebben over mij. Ik heb namelijk iets nieuws van mezelf heb ontdekt. Ik kwam er onlangs, tijdens een MBTI training, achter dat ik een dikke vette extrovert ben. Toch vind ik dat thuis zitten helemaal niet zo erg. Want ik heb ontdekt dat ik ook energie uit mijzelf kan halen. Ik kan ellenlange monologen houden en niemand die me onderbreekt.

Enkele maanden geleden verlangde ik nog naar een time-out. Een stop. En nu die gelegenheid daar is, heb ik besloten mezelf die ruimte te geven. Ik maak opnieuw kennis met mijzelf. Misschien ben ik ook beetje een introvert, alleen kende ik mezelf gewoon niet genoeg. Ondertussen geniet ik ervan om van dichtbij mijn kinderen te zien ontwikkelen. Want man, man wat leren ze veel. Respect en dankjewel juf Sanne!

Halima Özen

